№ 48. Neue Jüdische Zeitung. II. Jahrgang.

דיא „נייע יודישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאָנטאג אונד דאָננערסטאג.

פּראָנומעראציאָנס-פּרייזע: גאנציאָהריג 7 פֿל. — קר. האלביאָהריג 3 „ 50 „ פֿירטעליאָהריג 1 „ 75 „

נייע יודישע צייטונג

דיא רעדאקציאָן אונד אדמיניסטראציאָן בעפֿינדעט זיך: Schiffmannsgasse 6, Budapest, וואָהין אויך דיא פּראָנומעראציאָנס-געלדער צוזענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען ביללינסט בערעכנעט.

ב"ה בודאפּעסט, א' חשון — Budapest, Montag, 24. Oktober 1881. — שנת תרמ"ב לפ"ק.

אלזאָ דאָך איינע מאָנארכען-בעגעגנונג.

זייט וואָכען ווירד בערייטס פֿאָן איינער צוזאממענקונפֿט דעם רוסישען צארען מיט דעם קאַיזער אונד קאָניג פֿראנץ יאָזעף I. געשפּראָכען. עס וואר זאָגאר דער אָרט אונד דיא צייט בעשטיממט, וואנן אונד וואָ דיא ביידען מאָנארכען זיך בעגעגנען ווערדען. — דא ענטדעקטע מאן פּלאָטצליך, דאס איינע אייזענבאהן-בריקען אונטערמינירט אונד מיט דינאמיט געפֿיללט זינד. דער אָהנעדיעס זעהר אָנגסטליכע צאר וואגט עס נון ניכט, איינע רייזע צו אונטערנעהמען אונד מאן קאנן נונמעהר מיט בעשטיממטהייט אנגעהמען, דאס דיא צוזאממענקונפֿט פֿאָרלייפֿיג ניכט שטאטטפֿינדען ווירד.

דאפֿיר ווירד אבער איינע צוזאממענקונפֿט דעם איטאליענישען קאָניגס מיט אונזערעם מאָנארכען פֿאָר זיך געהען, אונד צוואר זאָ, דאס דער איטאליענישע קאָניג הומבערט אם 27. אָקטאָבער, 8 אוהר אבענדס אין וויען איינטרעפֿפֿען אונד 3 אָדער 4 טאגע לאנג דער גאסט אונזערעס מאָנארכען זיין ווירד.

דיעזע צוזאממענקונפֿט, אָדער בעססער געזאגט, דער בעזוך דער איטאליענישען מאַיעסטאָט בילדעט היינטע דאס וויכטיגסטע עראייגניס אין גאנץ אייראָפּא.

דיא איטאליענישע פּאָליטיק בעשטאנד ביזהער דארין, דאס מאן איינע שמאָללענדע שטעללונג איננאהם, גראדע זאָ, וויא איין שלעכטער, געפֿראָססיגער יונגע, וועלכער מיט דעם שטיק קוכען, וועלכעס ער בעקאָממען, ניכט צופֿריעדען, זיך אין איין ווינקעל שטעללט אונד דאזעלבסט שמאָללט, אום פֿיעללייכט היעדורך נאָך איין שטיק קוכען ערדייכען צו קאָננען.

מאן ליעס יעדאָך דיא איטאליענער שמאָללען זאָ לאנגע אלס עס איהנען געפֿאָלליג וואר, מאן בעאכטעטע זיא ניכט. דיא ענגלאָנדער נאהמען זיך דיא אינזעל ציפּערן, אָסטערייך-אונגארן אָקקופּירטע באָסניען אונד הערצעגאָווינא, פֿראנקרייך פֿיהרט יעטצט קריעג אין נאָרד-אפֿריקא אונד האט טוניס בעזעטצט, אללעס זאָלכע זאכען, אויף דיא דאס הונגריגע איטאליען מיט בעגירדע היניבערשיעלטע, אבער ניכט פֿערשפּייזען דורפֿטע . . . נאמענטליך דיא בעזעטצונג טוניס דורך פֿראנקרייך וואר פֿיעל צו איין גראָסער ריפּפּען-שטאָס פֿיר איטאליען, אלס דאס עס ניכט ענדליך איינזעהען זאָללטע, דאס דאס שמאָללען בלוטוועניג ניטצט. עס מוססטע פֿערנער איינזעהען, דאס דיא גוטע אלטע צייט פֿאָראיבער איזט, וואָ אים יעדעס עראייגניססע איטאליען נוטצען ציעהען קאָננטע. אויך דער שווינדעל מיט טריעסט פֿיהרטע נור צו איינער גראָסען בלאמאשע דער איטאליענישען שטאאטס-מאָננער. אונד ניכט נור דאס דאס שמאָללען ניכטס ניטצטע, זאָנדערן עס שאדעטע נאָך דעם קאָניגרייכע, דענן פּלאָטצליך בעמערקטע עס, דאס עס גאנץ אללײן אונד פֿערלאססען דאשטעהט, וואָהרענד אללע אנדערן מאָכטע פֿערבינדעטע זוכען אונד פֿינדען.

עס מוססטע מיטהין אוים דעם שמאָלל-ווינקעל הערויסגעטרעטען ווערדען, אום פֿיעללייכט אין דיעזער וועיזע עטוואס צו ערדייכען, אונד דער ערסטע שריטט, דען דיא איטאליענישע רעגיערונג צור ערדייכונג איהרער נייען, ביזהער נאָך אונבעקאננטען פּלאָנע פֿערזוכט, איזט דער בעזוך דעם קאָניגס הומבערט אין וויען, פֿאָן וואָ ער זאָדאנן, וויא עס היייסט, אויך נאָך בערלין געהען ווירד. קאָניג הומבערט ווירד אין וויען פֿריינדליך, זעהר פֿריינדליך אויפֿגענאָממען ווערדען, דאפֿיר בירגט דיא שפּריכוואָרטליך געוואָרדענע גאסטפֿריינדשאפֿט אונזערעס געליעבטען מאָנארכען. אָב ער אבער נאָך עטוואס אנדערעס אויך ערדייכען ווירד, דאס איזט זעהר צווייפֿעלהאפֿט.

איין יודען-פֿריינדליכער מיניסטער.

דער רומאָנישע מיניסטער דעם איננערן א. צ. ראָזעטטי האט פֿאָר איניגען טאגען אן זאָממטליכע פּאָליציא-פּראָפֿעקטען דעם לאנדעס איין רונדשרייבען גערייכטעט, דעססען אינהאלט דאס עהרליכע שטרעבען קונדגיבט, דיא יודען-פֿראגע ענדליך אוים דער וועלט צו שאפֿפֿען. צו בעדויערן איזט נור, דאס מיט דיעזעם ביישפּיעל דער מיניסטער איינעם לאנדעס פֿאָראנגעהען מוס, וועלכעס דאָך אין דער ציווילזאציאָן געגען אנדערע שטארק צוריק איזט, דאס דער מיניסטער יענעס לאנדעס דען מיניסטערן אנדערער לאָנדער צייגען מוס, דאס מאן זאָלכע העטצערייען ניכט דורך רוהיגעס צוזעהען, וויא דיעס דער דייטשע רייכס-קאנצלער פֿירסט ביסמארק געטהאן, אונטערשטיטצען, יא זאָגאר פֿאָרדערן דארף.

בעזאגטעס רונד-שרייבען לויטעט:

„זייט אונגעפֿאָהר דרייסיג יאהרען האט איינע אונאונטערבראָכענע איינוואנדערונג פֿאָן יודען, דיא אוים אנדערען שטאאטען נאָך רומאָניען זיך פֿליכטעטען, אים לאנדע איינע אָקאָנאָמישע אונד סאָציאלע ערשיטטערונג הערפֿאָרגערופֿען. דיעזע שוויעריגע פֿראגע האט נאָך לאנגען קאָמפֿפֿען זאָ וויית עס עבען מאָגליך וואר, דורך דאס פֿאָן דעם רומאָנישען לאנד-טאג פֿאָטירטע געזעטץ איינע רעגעלונג געפֿונדען. אינדעם דען יודען ביי אונס אללעס געוואָהרט וואורדע, וואס רעכט אונד בילליגקייט פֿיר זיא פֿערלאנגען קאָננטע, האט רומאָניען דאדורך זיינע לאגע פֿערשטאָרקט, אום אָהנע פֿערליימדונגען אויסגעזעטצט צו זיין, אללע דורך דיא אָפֿפֿענטליכע זיכערהייט געפֿאָדערטען מאסנאהמען געגען דיא איינוואנדערונג פֿאָן בעשאָפֿטיגונגסלאָזען אונד בערופֿסלאָזען פֿרעמדען צו טרעפֿפֿען.

„נאכדעם דיעזע פֿראגע דעראַרט גערעגעלט וואָרדען וואר אונד איינע וויטערע רעגעלונג דערזעלבען אין אויסזיכט שטאנד, האבע איך מיט פֿערוואונדערונג אנצייכען פֿאָרגעפֿונדען, וועלכע אין מיר דען פֿערדאכט עררעגטען, דאס עס נאָך לייטע געבע, וועלכע נייערדינגס יודענהעטצען הערפֿאָרצורופֿען בעשטרעבט זינד. איך האבע געפֿונדען, דאס געוויססע לייטע אין איהרער פֿערבלענדונג זאָ וויית געהען, דאס זיא אין איניגען אָרטען דורך פּלאקאטע דאס פּובליקום געגען דיא יודען אויפֿצוהעטצען זוכען, יא דאס זאָגאר דאס וואָרט „מאָרד" אויסגעשפּראָכען ווירד. אין צווייא אָרטשאפֿטען, וואָ דערגלייכען פּלאקאטע געפֿונדען וואורדען, איזט קאָנשטאטירט וואָרדען, דאס דיא אורהעבער דיענער אין דען ניעדריגסטען קאפֿפֿע-הייזערן אונד גאנץ אונגעבילדעטע לייטע וואַרען. דיעזע פּערזאָנען זינד אָפֿפֿענבאר בלינדע ווערקצייגע אין דען האָנדען פֿאָן לייטען, דיא קיין פֿערשטאָנדניס פֿיר דאס אונהייל האבען, וועלכעס זיא איבער דאס לאנד דורך דעראַרטיגע פֿערברעכערישע אויפֿרייצונגען הערויפֿבעשוואָרען.

„איך ערזוכע זיא דאהער, הערר פּראָפֿעקט, וואכזאם צו זיין אונד ניכט נור אויף דיא בלינדען ווערקצייגע דיעזער פֿערברעכערישען אויפֿרייצונגען איהרע האנד צו לעגען, זאָנדערן אויך דאראויף צו זעהען, דאס דיא וואהרען אורהעבער דיעזער העטצערייען פֿאָן דער פּאָליציא ענטדעקט ווערדען.

„איך ערזוכע זיא פֿערנער, אים פּערזאָנליכען אומגאנג דיא בירגער אללער קלאססען אויף דיא געפֿאהרען אויפֿמערקזאם צו מאכען, דענען זיך יעדע געזעללשאפֿט אויסזעטצט, דיא זיך צור בעגעהונג דעראַרטיגער פֿערברעכען הערארבווירדיגט. איך אפּפּעללירע אן אללע בירגער אָהנע אונטערשיעד דער פּארטייא-שטעללונג, זיא מאָכטען יעדערמאנן איבער דאס אונהייל אויפֿקלאָרען, דאס דורך זאָלכע פֿערברעכען דעם לאנדע צור לאסט פֿאללען ווירדע אונד דאראויף הינוויזען, וויא שווער עס אונזערען רוף שאָדיגען ווירדע, ווענן עס היעסע, וויר פֿערשטינדען ניכט, פֿאָן דער פֿרייהייט געברויך צו מאכען, אונד זאָהען אללצו גלייכגילטיג צו, וויא דיעזעלבע דורך העטצערייען פֿערברעכערישער נאטור זייטענס איינינער פֿערבלענדעטער ערדריקט ווירד.

„אלס מיניסטער פֿיר דיא אויפֿרעכטערהאלטונג דער אָפֿפֿענטליכען אָרדנונג פֿעראנטוואָרטליך אונד פֿערפֿפֿליכטעט, דאס איבעל אים קיימע צו ערשטיקען, פֿערלאנגע איך, הערר פּראָפֿעקט, אין דרינגענדסטער וויזע, דאס דא אין קירצעסטער צייט דיא אורהעבער דיעזער פֿערברעכערישען אומטריעבע ענטדעקען, אונד דאס זיא אללען דיא איבערצייגונג בייברינגען, דאס איך איהנען געגענאיבער שאָנונגסלאָז אונד אין איהרער גאנצען שאָרפֿע דיא געזעטצע דעם לאנדעס אין אנוועדונג ברינגען ווערדע." — פֿיעללייכט נימט מאן זיך אנדערוואָרטס אן דיעזעם רומאָנישען מוסטער איין ביישפּיעל!!

נייעסטעס אוים אללען לאָנדערן.

* (בודאפּעסט.) איינע עבענזאָ ערהעבענדע אלס זעלטענע פֿייער פֿאנד ש"ק פּרשת בראשית אין מיטטע דער היעזיגען אויטאָנאָמען יידיש-אָרטהאָדאָקסען קולטוס-געמיינדע שטאטט. הערר יוליאוס פֿריינד, איין הערפֿאָרראגענדעס מיטגליעד דער אָרטה. געמיינדע, וועלכעס ביי יעדער געלעגענהייט זיינען עכט-יידישען וואָהלטהאָטיגקייטס-זינן בעקונדעט — האט זיך איין ספר תורה פֿאָם פּאקשער סופר אנפֿערטיגען לאססען, דאס אללגעמיין אלס פֿאָרציגליך שאָן בעצייכנעט וואורדע. דיא איבערברינגונג אין דיא אָרצ'שע סינאגאָגע אונד דיא איינוויהונג דערזעלבען וואורדע אויף פּ' בראשית פֿעסטגעזעטצט אונד אויך אבגעהאלטען. פֿאָן זייטע דעם פֿערעהרליכען פֿאָרשטאנדעס דער אויט. אָרטה. געמיינדע וואר אללעס געשעהען, אום דיא פֿייער רעכט גלאָנצענד צו געשטאלטען. דאס נייע ספר וואורדע פֿאָם פֿאָרשטאנדע אונד איינינען אָלטעסטען דער געמיינדע אוים דער וואָהנונג זיינער עהרווירדען דעם הערדן אָבעררבבינערס חיים שרייבער אבגעהאָלט. היערויף וואורדען דיא הקפות וויא אם שמחת תורה געמאכט, דאנן בעשטיעג דער אָבעררבבינער זיינע עהרווירדען הערר חיים שרייבער דיא קאנצעל אונד היעלט איינע געלעגענהייטס-דרשה, וועלכע, וויא אללע זיינע דרשות, אויף דיא צוהאָרער איינען טיעפֿען איינדרוק מאכטע. דעם אבענדס פֿאנד איינע סעודת מצוה ביי הערדן יוליאוס פֿריינד שטאטט,

געפיהרט וואָרדען, יעדאָך פאָללענדס מיט — דינאמיט (שפרענג-פולפער) געפיללט וואר. . . דיא נאכפאָרשונגען ערגאבען, דאס דיא ניהיליסטען דיעזען פאָם קריעגס-מיניסטעריאום איהנען זאָ בעקוועם היגגעלעגטען מינען-גאנג צו איהרען צוועקען מיט דינאמיט פערזעהען האטטען אונד דיא בריקע וואהרשיינליך אים ענטשיידענדען מאָמענטע אין דיא ליפט געשפרענגט האָטטען. דאריפהין פערשאָב דער צאר זיינע אברייזע פאָן פעטערסבורג אונד דיא בעגעגנונג וואורדע פערטאגט. ביז וואנן ? וואהרשיינליך, ביז אללע בריקען אונד אללע מינען-גאָנגע אונטערזוכט זיין ווערדען.

וויענער פרוכט-פרייזע.

ווייצען. טהייס- 74—76 קילאָ 13 גולד׳ 40 קר׳ ביז 14 גולד׳ 20 קר׳. פער מ.-צטר.

קאָרן. אונגארישעס 67—71 קילאָ 9 גולד׳ 40 קר׳ ביז 9 גולד׳ 80 קר׳ פער מ.-צטר.

גערסטע. סלאָוואקישע 9 גולד׳ 25 קר׳ ביז 10 גולד׳ 25 קר׳.

קוקורוץ. באנאנאטער 7 גולד׳ 40—45 קר׳.

האפער. אונגארישער 7 גולד׳ 45 קר׳ ביז 7 גולד׳ 75 קר׳ פער מעטער-צענטנער.

רעפס. באנאטער 12 גולד׳ 50—75 קר׳ קאָהל 14 ביז 14 גולד׳ 25 קר׳.

לאָטטאָ-ציעהונגען פאָם 19. אָקטאָבער:

פראג:	26	38	49	89	11
לעמבערג:	33	40	79	20	35
הערמאננשטאדט:	33	16	4	81	57

קאָררעשפאָנדענץ דער רעדאקציאָן.

העררן באָהם אין ה. ווענן זיא דיעזע ארטיקעל ניכט קאָנווענירען, בראוכען זיא אויך קיינע שטייער צו צאהלען. — העררן י. ווייגבערגער אין ס. ביז יעטצט איזט ביים רייכסטאגע איבער דיעזע באהן ניכטס פערהאנדעלט וואָרדען, דאס איבריגע בריעפליך. — העררן נאיערהאהן אין אנגערן. ווענן וויר איהנען אויס ריקזיכט אלס אבאָננענטען זייט דעם בעשטאנדע דעם בלאטטעס אויך נאָך אבלויף דער פרענומעראציאָנס-צייט דאס בלאטט ווייטערגעזענדעט, זאָ איזט דיעזעס פאָרגעהען דער אדמיניסטראציאָן געוויס קולאנט. ווענן זיא אבער נאָך 2³/₄ מאָנאטען דאס בלאטט צוריקזענדען מיט דער בעמערקונג אויף דער אדרעססע: „ווירד ניכט אנגענאָממען", זאָ איזט דיעזעס פאָרגעהען ניכטס וועניגער אלס קולאנט. זיא האָטטען יא קאָננען גלייך אם 1. אויגוסט דאס בלאטט צוריקשיקען, ניכט אבער 22 בלאָטטער אומזאָנסט אנגעהמען. —

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער:
יקותיאל הלוי לעדערער.

קאָנקורז.

בייא דער היעזיגען יידיש-אָרטהאָדאָקסען קולטוס-געמיינדע איזט דיא מיט איינעם פיקסען יאהרעס-געהאלטע פאָן 500 גולדען אונד איינער וואָהנונגס-פיישאלע פאָן 100 גולדען, פערנער מיט איינעם יאָהרליכען סעפאראט-האָנאָראר פאָן 50 גולדען אויס דער קאססא דעם שיעור-פעראיינעס פערבונדענע שטעללע איינעס דיין (ראבבינאטס-אססעססאָרס) צו בעזעטצען. רעפלעקטאנטען, וועלכע התרת הוראות פאָן אנערקאננטען הערפאָרראגענדען אָרטהאָדאָקסען ראבביני-קאָריפאָען, אויסגעברייטעטע טאלמודישעס וויססען, זאָוויא דיא פיר אָפפענטליכע רעליגיאָזע פאָרטראָגע ערפאָרדערליכע פאָללקאָממענהייט (מגיד,) בעזיטצען, וואָללען איהרע מיט ציינגניססען איבער שטרענג רעליגיאָז-מאָראלישען לעבענס-וואנדעל, ביזהעריגע ווירקזאמקייט, פאמיליענשטאנד אונד אלטער, פערזעהענען אָפפערטע לאָנגסטענס ביז 20-טען נאָוועמבער ל. י. אן דען געפערטיגטען איינזענדען. צו איינעם פראָבע-פאָרטראגע ווערדען אויסשליעסליך נור דיא היעצו דירעקט בערופענען ציגעלאססען. דיאיעניגען בעווערבער, וועלכע אָהנע אמטליכע איינלאדונג ערשיינען, ווערדען ריקזיכטסלאָז פאָן יעדער ווייטערען קאנדידאציאָן אויסגעשלאָססען. רייזע-אויסלאגען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען ערזעטצט.

פאפא, אם 7. אָקטאָבער 1881.
אדאָלף פישער,
געמיינדע-פראָזעס.

2

איין געפריפטער לעהרער,

דער בערייטס אין דיעזער אייגענשאפט געווירקט, לעדיגען שטאנדעס, דער העבראישען, אונגארישען אונד דייטשען שפראכע מאָכטיג, ווירד פאָן דער געפערטיגטען געמיינדע אקצעפטירט. דער געהאלט איזט 250 גולדען פער יאהר נעבסט פרייער שטאציאָן. דיא שטעללע איזט זאָפאָרט אנצוטרעטען. אָפפערטע זינד צו ריכטען אן דען פאָרשטאנד דער איזר. יידיש-אָרטה. געמיינדע

צו גראָס-סט.-מיקלאָש (באנאט)
יאקאָב ברוין, פראָזעס.

אָפפענע שטעללע.

איין יידישער אנשטאָנדיגער פריוואט-לעהרער, דער 6 קליינע אנפאָנגער בלאָס אין יידישען געגענשטאָנדען צו אונטעררichtען האט, ווירד איפגענאָממען אונד דער געהאלט ליעט איבער-איינקונפט פעסטגעשטעללט. אנטראָגע זינד אן דען געפערטיגטען צו ריכטען.

C. Csanád　　ישראל ראָזנער　　Nagy-Lak.

דיא נייעסטע ערפינדונג

איזט דאס נאך פראָפעססאָר באָנאנד אויס אמעריקא נייערבעססערטע עלאסטישע ברוכבאנד פאָן פאָלליטצער, זאָוואָהל פיר העררען אלס אויך פיר דאמען אונד קינדער; זעלבעס איזט אָהנע פעדערן אויס ריינעם גוממי קינסטליך קאָנשטרואירט אונד האט דען צוועק, דאס עס זעלבסט דיא פעראלטעטסטען בריכע אין קירצעסטער צייט אין דיא גלייכע לאגע בריינגט.

פרייזע: איינפאכע פאָן 6—7 גולד׳, דאָפפעלטע פאָן 10—15 גולד׳, פיר קינדער אום דיא האָלפטע ביללינער.

גראָסעס לאגער אין מוטטער-שפריטצען, לופט-פאָלסטער, בעטט-איינלאגען, גוממי-שטרימפפען אונד אללער גוממי-וואארען-ארטיקעל. — בייא ברוך-באָנדערן ביטטע אנצוגעבען, אָב רעכטס, לינקס אָדער דאָפפעלט, זאָ אויך דיא לייבווייטע.

16

בעשטעללונגען מיטטעלסט נאכנאהמע אומגעהענד בייא

MORITZ POLLITZER, k, k. Bandagist,
Budapest, Franz Deákgasse.
Filiale: Königsgasse Nr. 3, neben dem Orzi'schen Hause.

דיא אָריגינאל

זינגער-נאָהמאשינען

זינד אנערקאננט דיא בעסטען דער וועלט אונד וואורדען אייף מעהר אלס 150 אויסשטעללונגען פרייזגעקראָנט. דיעזעלבען ווערדען געגען ראטענצאהלונג פאָן 5 פל. פער מאָנאט פערקויפט.

G. Neidlinger Budapest Waitznergasse 26.

בודאפעסטער באָרזענקורזע פאָם 21. אָקטאָבער.

לאָזע.	קר	פל.	ווערטה-פאפיערע.	קר	פל.
1854ער 4פערצענטיגע שטאאטסלאָזע . .	—	122	אונגארישע גאָלדרענטע	70	118
1860ער " " גאנצע לאָזע . . .	—	131	אונגארישע פאפיער-רענטע	40	89
1860ער " " האלבע " . .	—	133	אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	50	98
1864ער שטאאטסלאָזע צו 100 גולדען . .	—	173	טעמעשער-באנאטער	—	98
1864ער " " צו 50 " . . .	—	171	זיעבענבירגישע	50	97
קרעדיטלאָזע	—	179	גאליצישע	—	102
דאָנוי-דאמפפשיפפאהרטס-לאָזע	35	112	בוקאָווינער	50	100
אונגארישע פראָמיען-לאָזע צו 100 גולדען	50	123	אונגארישעס אייזענבאהן-אנלעהען . . .	50	133
דעטטאָ האלבע צו 50 גולדען	—	121	ווייגצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען .	50	95
טהייסטהאל לאָזע	50	113	פפאנדשיינע דער אונגארישען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5% פערצענט	—	103
וויענער קאָממונאללאָזע	—	134	דעטטאָ דער אונג. היפאָטה.-באנק צו 5½%	25	103
טריעסטער לאָזע צו 100 גולדען . . .	—	127	דעטטאָ אללגעמ. באָדענקרעדיט צו 5½%	—	100
קאָמאָ רענטענשיינע	—	29	דעטטאָ צו 5 פערצענט	50	101
טירקענלאָזע	—	23	דער אונגאריש-גאליצישען	50	194
אינסברוקער לאָזע	—	24	דער נאָרדאָסטבאהן	50	166
קלארי לאָזע צו 40 גולדען	—	40	אָסטערייכישע קרעדיט-אקציען	—	375
קעגלעוויטש לאָזע " 10	50	16	אונגארישע קרעדיט-אקציען	—	375
קראקויער לאָזע " 20 "	50	21			
אָפנער לאָזע " 40 "	50	40	**געלד-קורזע.**		
פאלפפי לאָזע " 40 "	—	38			
רודאָלפסלאָזע " 10 "	—	19	זילבער-אשיאָ	—	100
סאלם לאָזע " 40 "	—	51	דוקאטען	58	5
זארצבורגער לאָזע " 20 "	50	22	אָסטערייכיש-אונגארישעס 8-גולדען-גאָלדשטיק (20 פראנקס)	37	9
סט. גענאָיס לאָזע " 20 "	50	48	נאפאָלעאָנדאָר	37	9
סטאניסלויער לאָזע " 20 "	—	25	דייטשע רייכסבאנקנאָטען	70	57
וואלדשטיין לאָזע " 20 "	50	30	20מארק-שטיקע	52	11
ווינדישגראָטץלאָזע " 20 "	—	42	רוסישע פאפיעררובעל	26	1
לאיבאכער לאָזע " 20 "	50	23			

פרוכטפרייזע דער קאָרנהאללע פאָם 21. אָקטאָבער.

[illegible]	[illegible]	פער 100 קילאָגראַמם
[illegible]	—	—.——.—
	74	—.——.—
	75	11.80—11.85
	76	11.90—12.05
	77	12.05—12.15
	78	12.20—12.30
	79	12.30—12.35
	80	12.35—12.40
[illegible]	—	—.——.—
	75	12.05—12.15
	76	12.20—12.30
	77	12.35—12.45
	78	12.50—12.55
	79	12.55—12.60
	80	12.65—12.70
[illegible]	—	—.——.—
	75	12.30—12.40
	76	12.45—12.55
	77	12.60—12.70
	78	12.75—12.80
	79	12.80—12.85
	80	12.90—12.95
[illegible]	75	12.20—12.30
	76	12.35—12.45
	77	12.50—12.60
	78	12.65—12.70
	79	12.70—12.75
	80	12.80—12.85
	—	—.——.—

פריכטע	[illegible]	פער 100 קילאָגראַמם
קאָרן אלט	72	9.——8.70
גערסטע מאלץ . . .	64	10.40—9.40
גערסטע פיטטער . .	62	7.70—7.50
האפער	40	7.75—7.55
קוקורוץ באנאטער .	75	6.50—6.75
אנדערער	73	6.75—6.70
הירזע ראהע	—	6.25—5.75

[illegible]			פל. 100 [illegible]	
	ווייצען	פער אָקטאָבער		13.25
	"	" הערבסט		12.63
	"	"		—.—
	קוקורוץ	" יולי-אויג.		7.45
	גערסטע	"		—.—
	האפער	" הערבסט		7.45
	"	" פריהיאהר		8.40
	רעפס	"		13.40

הילזענפריכטע		פאָן	ביז
פיזאָלען	פל. 100 [illegible]	10.50	11.25
צווערגבאָהנען		12.—	12.—
לינזען		14.—	20.—
ערבזען		10.50	12.50
הירזעברייז זאמט זאק .		10.50	11.—
מאָהן, גרויער 37 פל., בלוי		40.—	30.—
האנפזאמען		8.—	—.—

צוועטשקען פר. אקט.-נאָוו. באָסנישע 27 גולד׳. שפיריטוס, פרעכהעפענוו. —.39—39.50 גולד׳.

Herausgeber und verantw. Redakteur: Carl Lederer.　　Druck von Emerich Bartalits. Budapest, VIII., Eszterházygasse Nr. 12.

דאס 1864ער לאָז, סעריע 1412 נוממער 9 בערייטס געצאָגען זייא? — אָבגלייך דיעזעס בלאטט זאָלכע אנפֿראגען געוואָהנליך נור אין זיינער מאָנטאג-נוממער בעאנטוואָרטעט, זאָ מאכטע עס דיעסמאל דאָך איינע אויסנאהמע אונד בעאנטוואָרטעטע דיא אנפֿראגע זאָגלייך, אום העררן סאמועל עליאס איינע אנגענעהמע איבעררראשונג צו בערייטען. דיא אנטוואָרט לויטעטע: „דאס 1864ער לאָז, סעריע 1412 נומ׳ 9 איזט בערייטס אים יאהרע 1872 מיט דעם הויפּט-טרעפֿפֿער פֿאָן 50,000 גולדען געצאָגען וואָרדען!“ — אין פֿאָלגע דיעזער אנצייגע אים שורנאל, ערשיען איין העדר מאַרקוס שיללינגער אויס פעסט אין דער רעדאקציאָן דעס „נייען פעסטער שורנאל“ מיט דער מיטטהיילונג: „איך האבע אים יאהרע 1872 אויף דאס 1864ער לאָז, סעריע 1412 נוממער 9 דען הויפּטטרעפֿפֿער מיט 50,000 גולדען געמאכט אונד דאמאלס דאס געלד אויך בעהאָבען. דאס לאָז האטטע איך פֿאָן העררן סאמועל עליאס אין סאָלנאָק געקויפֿט!“ — העדר שיללינגער ציינטע זאָגאר אין דער רעדאקציאָן דען דיעספֿאָלליגען קויפֿשיין פֿאָר. אוים דעם גערט הערפֿאָר, דאס העדר סאמועל עליאס ווירקליך איינסט בעזיטצער דעס ערוועהנטען לאָזעס וואר. דאס ער אבער שפּאָטער פֿערקויפֿטע. ער דירפֿטע אלזאָ בלאָס אוים נייגיערדע זיך בייא דער רעדאקציאָן דעס „נייען פעסטער שורנאל“ ערקונדיגט האבען, אָב דאס ערוואָהנטע לאָז בערייטס געצאָגען וואורדע. דיא נאכריכט, דאס דאסזעלבע איינען הויפּט-טרעפֿפֿער געמאכט, דען יעדאָך איין אנדערער בעהאָבען האט, וואר פֿיר העררן עליאס געוויס ניכט ערפֿרייליך.

* (אין דער אשע ערשטיקט.) אויף איינע איבעראויס זעלטזאמע ווייזע איזט אין וויען אם דאָננערסטאג איין 10 מאָנאטע אלטעס קינד אוים דאס לעבען געקאָממען. דער ארמע קליינע, איין זאָהנכען דעס אין דער אינטערען אויגארטען-שטראסע נוממער 42 אין וויען וואָהנהאפֿטען פֿריזערס מאָריץ זעעבאך, פֿיעל נאָמליך אין איינעם אונבעוואכטען אויגענבליקע דא עבען געמאכט אנדערער אים צימער וואר, פֿאָן איינעם טאפֿעל-בעטטע קאָפּפֿאיבער אין איינע מיט אשע אונד רוס געפֿיללטע קיסטע, וואָ ער דען טאָד דורך ערשטיקען פֿאנד. אלס דיא נאך וועניגען מינוטען הערבייגעקאָממענען פערזאָנען דאס קינד הערפֿאָרצאָגען, וואר דאסזעלבע בערייטס איינע לייכע.

* (נייער פעטראָלעאום-פֿונד אין דער מאַרמאַראָש.) העדר שטאַוועגאָוויאקזיטש פֿאָן קאיזערס-וועהר, דער אים געפֿאָלליגקייט פֿיר דיא „ערסטע אונגארישע פעטראָלעאום- אונד מינעראלען-שורף-אקציענגעזעלשאפֿט“ דיא מארמאראָש אונטערזוכטע, האט דאָרט, וויא ער טעלעגראפֿירט, אין גינסטיגער לאגע איינע נייע שטעללע ענטדעקט, וואָ פעטראָלעאום פֿאָרקאָממט.

*(דאס שלאָס ד׳ארמאינווילליערס.) אייגענטהום דער ערבען דער הערצאָגין פֿאָן לאראָשעפֿוקוילד אין פֿראנקרייך, איזט פֿאָם באראָן עדמונד ראָטהשילד אנגעקויפֿט וואָרדען. באראָן ראָטהשילד ווירד אויף דיא אומגעשטאלטונג דיעזעס שלאָססעס 27 מילליאָנען פֿראנקס פֿערווענדען.

*(דער דעפּעשען-דיעב ענטדעקט!) וויר האבען זיינערצייט מיטגעטהיילט, דאס 2 דעפּעשען, דיא דירעקט אן אונזערען מאָנארכען איבער דיא צוזאממענקונפֿט דעס דייטשען קאיזערס מיט דעם רוסישען קאיזער אין דאנציג געריכטעט ווארען, פֿאָן יעמאנדעם ענטוועגדעט אונד אים „עדיעטערטעש“ פֿעראָפֿפֿענטליכט וואורדען. אונזער מאָנארך בעפֿאנד זיך דאמאלס בייא דען מאנאָווערן צו מישקאָלץ אונד וואר זעהר אָרגערליך דאריבער, דאס פריוואט-דעפּעשען, דיא דירעקט אן איהן געריכטעט ווארען, אין איינעם בלאטטע פֿעראָפֿפֿענטליכט וואורדען. אין דער רעדאקציאָן דעס „עדיעטערטעש“ וואורדע איינע הויזדורכזוכונג געהאלטען. אללעין אללע בעמיהונגען, דען מאנן צו ענטדעקען, דער יענע דעפּעשען ענטווענדעט האט, בליעבען ערפֿאָלגלאָז. נון האט מאן דען דעפּעשען-דיעב דענגאָך ערווישט; דערזעלבע הייסט מיכאעל וואנצא, אונד איזט איין געוואָהנליכער ציטונגס-בעריכט-ערשטאטטער. דערזעלבע שילדערט דען פֿאָרגאנג וויא פֿאָלגט: פֿאָן דעם מאָבעל-האָנדלער קארל געבויער וואורדע איין פאפּיער-קאָרב גענאָממען, דעססען זיך דער מאָנארך וואָהרענד זיינעס אויפֿענטהאלטעס אין מישקאָלץ בעדיענטע, אונבריכבארע פאפּיערע הינייזצו-ווערפֿען. דיא פאפּיערע געריעטהען דאנן אין דיא האָנדע וואנצא׳ס, וועלכער פֿאָן דען פאפּיערען דיא דעפּעשען הערויסגעפֿונדען אונד זיא דעם „עדיעטערטעש“ איינזאנדטע.

האנדעלס-בעריכט דער וואָכע.

ווייצען. אום 30—40 קר׳ בילליגער אלס אין דער פֿאָרוואָכע. הערבסטווייצען 12 גולד׳ 30 קר׳, פֿריהיאהרס-ווייצען ביז 13 גולד׳ 5 קר׳. — ראָגגען 8 גולד׳ 60 קר׳ ביז 8.85 גולד׳. — גערסטע. פֿוטטער-גערסטע 7 גולד׳ 30—60 קר׳, ברעננערגערסטע 7 גולד׳ 80 קר׳ ביז 7 גולד׳ 90 קר׳, פרימא 8 גולד׳ ביז 8 גולד׳ 25 קר׳. — האפֿער. ציעמליך גוטער אבזאטץ גענען פֿאָרוואָכע. פרייזע פֿאָן 7 גולד׳ 40—85 קר׳ דיא פֿיינע, מיטטעלוואארע 7 גולד׳ 95 קר׳. — קוקורוץ. ברעננער-וואארע 6 גולד׳ 55 קר׳ ביז 6 גולד׳ 60 קר׳, פרימא פֿאָן 6 גולד׳ 70 קר׳ ביז 6 גולד׳ 75 קר׳.

רעפּס. קאָהל פער אויגוסט-סעפּטעמבער 13 גולד׳ 25 קר׳ ביז 13 גולד׳ 75 קר׳.

ריבאָל פעסט מיט 34 גולד׳ 50 קר׳ ביז 35 גולד׳.

מעהלפּרייזע פּער 100 קילא אב בודאפּעסט.									
N.	0	1	2	3	4	5	6	7	8
fl.	23.—	22.40	21.80	21.—	20.60	19.60	18.40	17.40	16.80

N.	8½	פֿיינע קלייע	גראבע קלייע	8¾
fl.	15.40	4.50	4.40	12.—

שפּיריטוס. אין פֿאָלגע דעס שטארקען אויסגעבאָטס אונד וועניג נאכפֿראגע, וויטערער ריקגאנג דער פרייזע. וויר נאָטירען: שפּיריטוס אן ראפֿפֿינעריען 34 גולד׳ 50 קר׳, אן גראָססיסטען 35 גולד׳ — קר׳, אן קאָנזומענטען 35 גולד׳ 50 קר׳, פרעסהעפֿען-וואארע 37 גולד׳ 50 קר׳.

צוועטשקען. באָסנישע מיט 29 גולד׳ 50 קר׳ ביז 30 גולד׳ סערבישע מיט 27 גולד׳ 70 קר׳.

לעקוואר. סלאוואָנישע וואארע 20 גולד׳ 25 קר׳, באנאטער מיט 19 גולד׳ 50 קר׳ געהאנדעלט.

פעטראָלעאום. שטארקעס געשאָפֿט מיט 17 גולד׳ 25—50 קר׳ פראָמפטע וואארע פער 100 קילאָגראמם נעטטאָ קאססא.

אונשליטט (חלב). קערן-אונשליטט איזט פֿאָן 47 גולד׳ ביז 48 גולד׳ געשטיעגען.

ראָהע הייטע. אונגארישע קוההייטע 113 ביז 115 גולד׳, טראָקענע אָקסענהייטע 110—113 גולד׳ פֿער 100 קילאָ. אונגארישע פיטטלינגע 118—125 גולד׳, באנאטער קייפען 130—140 גולד׳, דייטשע קוההייטע 114—116 גולד׳. ראָסהייטע 10—10 גולד׳ 50 קר׳ פער פאאר.

קנאָפּפערן. אונגארישע פרימא-וואארע 17 גולד׳.

שאפֿוואָללע. אין דער אבגעלויפֿענען וואָכע וואורדען פֿערקויפֿט 100 מ.-צטר. בעססערע איינשור פֿיר טוך

וואָהנליכען עראייגניססען עמפפֿינדען ליעס. היער וואר עס דאס געפֿיהל דעס צוזאממענהאנגעס מיט פֿערן-ענטלעגענעם, וואס זיין נאנצעס דענקען אנרעגטע. דיעזעס אלטע יודענטהום מיט זיינען דעם פֿערן-שטעהענדען זאָנדערבאר ערשיינענדען איינריכטונגען, פֿאָרשריפֿטען אונד געזעטצען, דאס איהם ביזהער אלס עטוואס טאָדטעס ערשיענען וואר, פולזירטע היער ריננס אום איהן אים פֿרישעססען לעבען.

פזאלמען פֿאָן פֿאָרזאָנגער אונד קאָר אבוועכסעלנד פֿאָרגעטראגען, שלאָססען דיא פֿייער. דיא וויטהין שאללענדע ששיממע דעס פֿאָרזאָנגערס דיא פֿאָן מאָגאָטאָגיע צו פלאָטצליכעם יובעל עמפּאָרשוואָלל, דער שאלל דער ליעבליכען קנאבען-שטיממען, דיא שמוקלאָזע איינפֿאכהייט דעס געביידעס, אין וועלכעם איין נאציאָנאל-גלויבע זיינע שטאָטטע געפֿונדען, דער דאס דענקען דער האלבען וועלט דורכדרונגען — אללעס דיעס פֿערמישטע זיך אין פֿיל אלס איין איינציגער אויסדרוק איינער טראגישען אונד גלאָררייכען געשיכטע. אוים דיעזען געדאנקען וואורדע פֿיל געריססען, אלס ער פֿיהלטע, וויא זיך איינע האנד אויף זיינען ארם לעגטע, אונד זיך מיט דער אונבעהאגליכען עמפפֿינדונג אומוועגדענד, וועלכע דיא זאָ פלאָטצליכע ארט דעס אנגעשפּראָכען-ווערדענס הערפֿאָרצורופֿען פפֿלעגט, ערבליקטע ער דיכט נעבען זיך איינען אלטען מאנן, דער צו איהם זאגטע:

„אום פֿערגעבונג, יונגער העדר, געשטאטטען זיא מיר איינע פֿראגע: זינד זיא ניכט אוים פראג? איך מיינע׳ איך האָטטע איהרע מוטטער געקאננט!“

פֿיל פֿיהלטע זיך האָכסט אונאנגענעהם בעריהרט. ער ענטצאָג זיך דער בעריהרונג אונד אנטוואָרטעטע קאלט: „איך בין איין האָלשטיינער.

דער פֿראגנער בליקטע איהן נאָך איינען אויגענבליק צווייפֿעלנד אן, דאנן פֿערנייגטע ער זיך לייכט אונד וואנדטע זיך צום פֿאָרטגעהען.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

אנטראט. בעגאנן ער זיך דיא אויסענזייטען דער סינאגאָגען אונד דיא טיטעל דער ביכער איבער דיא יודען אנצוזעהען.

דיעס ערוואכען איינעס נייען אינטערעססעס איזט אין ווירקזאמעס מיטטעל גענען דיא לאנגעווייליע. אויף דיעזער רייזע בעטראט פֿיל צו פֿראנקפֿורט אם מאין צום ערסטען מאלע איינע סינאגאָגע. עס וואר געראדע אן יענעם טאגע, אן וועלכעם דיא איזראעליטישע רעליגיאָנסגעזעללשאפֿט צו פֿראנקפֿורט אם מאין דאס יובילאָאום איהרעס ראבבינערס פֿייערטע. דיא גראָסע סינאגאָגע וואר פֿאָן איינער פֿעסטליך געקליידעטען מענגע געפֿיללט. איין זעהר גוט געשולטער קאָר זאנג העבראָאישע פזאלמען. זאָוואָהל דיא לויטע דער אוראלטען שפּראכע, אלס אויך דיא ערגרייפֿענדען מעלאָדיען מאכטען אויף פֿיל איינען טיעפֿען איינדרוק.

אין פֿאָרשטעהער דער געמיינדע טראט אן דאס „ארון הקודש“, אום דעם טרייען הירטען דען דאנק אונד דיא גליקווינשע דער פֿערזאממעלטען אויסצושפּרעכען. דער רעדנער גאב צוגלייך איינע איבערזיכט איבער דיא געשיכטע דער רעליגיאָנס-געזעללשאפֿט. פֿאָר איינעם פֿיערטעל-יאהרהונדערט האטטע זיך דיעזעלבע אויפֿגעראפֿפֿט, אום דען בעשטרעבונגען דער רעפֿאָרם ענטגעגענצוטרעטען אונד דאס אלטע ראבביניש יודענטהום צו ערהאלטען. נור וועניגע מאָנגער ווארען עס, דיא זיך צו דיעזעם צוועקע צוזאממענגעפֿונדען האטטען. דיא אויסזיכטען ווארען געריננ. דאס אלטע יודענטהום שיען אין פֿאָללער אויפֿלאָזונג בעגריפֿפֿען צו זיין.

דיא אלטע איזראעליטישע געמיינדע צו פֿראנקפֿורט אם מאין האטטע מיט איהרען טראדיציאָנען פֿאָללשטאָנדיג געבראָכען אונד פֿוהר מיט פֿאָללען זעגעלן דער זעלבסט-פֿערניכטונג ענטגעגען. עס וואר איינע זיכטליכע פֿינונג גאָטטעס, דאס יענע וועניגען געזעטצעס-טרייען מאָנגער אין דעם יובילאר דען רעכטען מאנן פֿאנדען, דער, זעלבסט בעגייסטערט, בעגייסטערנד ווירקטע. אונד

נון שילדערטע דער רעדנער, מיט וועלכער זאָרגפֿאלט דער ראבבינער דיא געזעטצעס-טרייען עלעמענטע אין דער געמיינדע אום זיך געזאממעלט, וויא ער שולען געגרינדעט, אין וועלכען דיא יוגענד מאָדערנע בילדונג אין פֿערבינדונג מיט אלט-יידישעם וויססען ערלאנגטע, וויא ער דורך „דרשות“ אונד פֿאָרטראָגע אלט אונד יונג צו איינעם עכט יידישען לעבען בעגייסטערט האבע.

לויטלאָז האטטע דיא צאהלרייכע פֿערזאממלונג דען וואָרטען דעס רעדנערס געלוישט. דיא שפּאננונג שטייגערטע זיך, אלס דער ראבבינער דיא קאנצעל בעטראט, אום וואָרטע דעס דאנקעס אונד דער מאהנונג אן דיא אנוועזענדען צו ריכטען.

פֿיל שוטטע מיט ערשטוינען אויף דען עהרווירדיגען גרייז, דער, קאָרפּערליך שוואך, זיך זעטצען מוססטע, אום דיא „דרשה“ צו האלטען. פֿיל האטטע איינען זאָלכען קאראקטער-קאָפּף נאָך ניע געזעהען: אויס דען אויגען שפּריהטע דאס פֿייער דעס יינגלינגס. מיט מאָכטיגער בערעדזאמקייט וואנדטע זיך דער ראבבינער אן זיינע געמיינדע. אין דען לעבהאפֿטעסטען פֿארבען שילדערטע ער דיא צושטאָנדע, וויא זיא פֿאָר 25 יאהרען געוועזען, אונד וויא זיא זיך יעטצט אונטער גאָטטליכעם ביישטאנדע זאָ וואונדערבאר העררליך ענטוויקעלט האטטען. ער לעהנטע דען דאנק דער געמיינדע פֿיר זיינע פערזאָן אב. וואס קאָננען אונד פֿערמאָגען איינצעלנע מענשען? פֿראגטע ער. פֿיר איינצעלנע מענשען איזט דיא יובילאָאומס-פֿייער נור איינע מאהנונג אן איהרע פֿערגאָנגליכקייט, אן דאס הינשווינדען דער איהגען צוגעמעססענען צייט. אבער דיא געמיינדע שטירבט ניכט. זיא ערניייערט זיך שטעטס וויעדער דורך דען עווינען, אונשטערבליכען גייסט, וועלכען גאָטט דעם יודענטהום איינגעהויכט האט.

דיעזע וואָרטע דעס בעגייסטערטען רעדנערס דורכצוקטען פֿיל וויא איין עלעקטרישער שטראָם. דער יונגע מאנן בעזאס אונטער זיינעם רוהיגען אייסערן איינע איננערע גלוטה, דיא איהן לייכט דאס פּאָעטישע אין גע-

װעלכע, מיט דברי תורה געווירצט, דען שלום-אקט דיעזער ערהעבענדען פֿייער בילדעטע.

* (אים בעפֿינדען דעס באראן עדעלסהיים-דיולאי) האט איינע ערפֿרייליכע בעססערונג פלאטץ געגריפֿפֿען, דיא איינע באלדיגע פֿאללשטאנדיגע הערשטעללונג דער געזונדהייט ערווארטען לאסט. דער זאננטאג נאכמיטטאגס אויסגעגעבענע ארצטליכע בעפֿונד לויטעט: „דען געסטריגען נאכמיטטאג האט דער קראנקע מיט קורצען אונטערברעכונגען רוהיג געשלאפֿען. דיא ענטצינדליכען ערשיינונגען דעס הערצענס זינד געשוואונדען, דיא לונגען-פֿערדיכטונג בעפֿינדעט זיך אים ריקגאנגע. דאס אללגעמיינע בעפֿינדען איזט בעססער, דיא קראפֿטע צונעהמענד. דר. טיראך.“

* (איין גראססער איינברוכסדיבשטאהל.) איין אונערהערטער פֿאלל האט זיך פֿרייטאג נאכטס היער אין פעסט ערייגנעט. אויף דעם בעלעבטעסטען פונקטע דער הויפטשטאדט, 20 שריטטע ענטפֿערנט פֿאן איינעם קאנשטאבלער-פאסטען, ווארדע איין איינברוכס-דיעבשטאהל מיט איינער שטוינען-עררעגענדען פֿרעכהייט אונד זיכערהייט פֿעראיבט. אים הויזע נומ' 33 דער וואיטצנער-שטראססע בעפֿינדען זיך דיא קאנצלייא אונד וואארען-לאגער דער גראס-האנדלונגס-פֿירמא איגנאץ לאנדויער אונד זאהנע. אין דיא קאנצלייא דיעזער פֿירמא זינד דיא איינברעכער פֿרייטאג נאכטס נאך 11 אוהר דורך דיא שטראססען-טהיר איינגעדרונגען, וועלכע מיט צווייא ווערטהיים-שלאססערן פֿערשפעררט וואר. דיא שלאססער ווארדען אבגעשפרענגט, דיא טהיר אויפֿגעשטעממט אונד זא געלאנגטען דיא איינברעכער אין דיא קאנצלייא-לאקאליטאט אונד שפרענגטען דיא שלאססער פֿאן דען שוב-פֿאכערן זאממטליכער שרייב-טישע אב, אוים וועלכען זיא אללעס, וואס אירגענדוועלכען ווערטה האטטע, אן זיך נאהמען. דאנן מאכטען זיא זיך אן דיא הויפט-אויפֿגאבע, וועלכע דארין בעשטאנד, דיא גראסע קאססע געיישלאז צו ענטפֿערנען. זאממטליכע שרייבטישע ווארדען בייזייטע געשאפֿפֿט, אום פֿיר דען טראנספארט דעס אייזערנען קאלאססעס פלאטץ צו מאכען. אום יעדעס געריש צו פֿערמיידען, וועלכעס דיא לייטע אויף דער שטראססע אויף איהר טרייבען אויפֿמערקזאם האטטע מאכען קאננען, האלטען זיא אום דעם מאגאצין איינען מיט רייז געפֿיללטען זאק, דען זיא דער קאססע אונטערלעגטען, דאמיט דיעזעלבע ניכט אויף דיא ערדע פֿאללע. נון ווארדע דיא אין דען האף פֿיהרענדע טהיר ערבראכען אונד דיא שווערע קאססע אין דען האפֿרוים געבראכט. 2 שריטטע וויט פֿאן דער קאנצלייא-טהיר בעפֿינדעט זיך דיא מיט שווערעם אייזען-בלעך געפאנצערטע קעללער-טהיר. אויך דיעזע ווארדע אויפֿגעשפרענגט, אום דיא קאססע אין דען קעללער צו שאפֿפֿען, וואָ זיא ערבראכען ווערדען זאללטע. אויף דיא ציעמליך שטיילען טרעפפען לעגטען זיא איין דיקעס ברייטעס ברעטט, אן וועלכעם דיא קאססע מיטטעלסט דיקער שטריקע הינאבגעלאססען ווארדע. דאמיט נון וויעדער קיין געריש ענטשטעהע, טרוגען דיא ראפֿפֿינירטען גוינער דיא קאססע טיעף אין דען קעללער הינײן, וואָ זיא דיעזעלבע אומשטירצטען אונד מיטטעלסט שארפֿער שטעממ-אייזען אויפֿשפרענגטען. עס וואר איין „מייסטער-שטיק“, דאס זיא דא פֿאללפֿיהרטען. זיא האבען דיא דיקע אייזען-וואנד דער גראסען קאססע אים אומפֿאנגע פֿאן 1½ קוואדראט-שוה אויס, ענטפֿערנטען דאנן דיא פֿיללונג אונד דורכבראכען דיא צווייטע אייזען-וואנד געראדע אן יענער שטעללע, וואָ דיעזעלבע אין דאס קליינע שובלאד מינדעטע, אין וועלכעם זיך בארגעלד אים בעטראגע פֿאן אונגעפֿאהר 8000 גולדען, מעהרערע שפארקאססע-ביכעל אונד אנדערע ווערטהזאכען בעפֿאנדען. דיעזע נאהמען דיא גוינער אן זיך אונד גינגען דאנן אין דיא קאנצלייא צוריק. מיטטעלסט דעם קאססע-שליססעלס, דען זיא אין דער ערבראכענען קאססע פֿאנדען, עפֿפֿנעטען זיא נון דיא צווייטע גראסע אייזערנע קאססע, דיא אין דיעזעם צימער שטעהט. אין דיעזער בעפֿאנד זיך בלאס איינע טאשע מיט וועכסעל אונד דיא געשאפֿטס-ביכער, דיא זיא אונבעריהרט ליעסען; דען אינגערן טהייל דיעזער צווייטען קאססע וואגטען זיא ניכט אויפֿצוברעכען, וואהרשיינליך וויעדער אוים דעם גרונדע, ווייל זיא קיין געריש מאכען וואללטען. דאנן ענטפֿערנטען זיא זיך דורך דיא שטראססען-טהיר, דיא זיא זא געשיקט שלאססען, דאס דיא פֿאר-איבערגעהענדען לייטע פֿאן דעם איינברוכע גאר ניכטס מערקטען אונד ערסט דער קאנצלייא-דיענער אם פֿריהען מארגען וואהרנאהם, דאס דיא טהיר דיא נאכט איבער אפֿפֿען געוועזען. דיא בעשאדיגטען האבען קיינע אהנונג דאפֿאן, ווער דיא איינברעכער געוועזען זיין מאכטען.

* (איין רויבפֿערזוך אים אייזענבאהן-וואגגאן.) איין האהעניוער פֿלייש-האקער, נאמענס האכפֿעלד, בעמערקטע אים באהן-קופע, דאס איינער דער מיטרייזענדען פאלנישען יודען פלאטצליך קראנק געווארדען איזט. ער מאכטע זאפֿארט דעם צוג-פֿיהרער דיא אנצייגע, אונד דער צוג בעשלייניגטע זיינע פֿאהרט. אין האהעניו אנגעלאנגט, ווארדע דער רייזענדע אין בעוואוסטלאזעם צושטאנדע אוים דעם וואגגאן געהאבען אונד אין דיא שטאציאנס-קאנצלייא געטראגען, וואָ ער לאנגע ניכט צום בעוואוסטזיין געבראכט ווערדען קאננטע. — דער באהן-ארצט דר. ניוורטה אונטערזוכטע איהן אונד פֿאנד איינע פֿערגיפֿטונג דורך בראנדוויין. דער שטאציאנס-פֿארשטאנד איבערנאהם דיא זאכען אונד דיא ציעמליך געוויכטיגע בריעפֿטאשע דעס ערקראנקטען אין פֿערוואהרונג. — נאך אכט-שטינדיגער בעוואוסטלאזיגקייט קאם דער פאססאשיער צו זיך אונד גאב צו פראטאקאלל, דאס ער יאקאב שטייער הייסע, אוים קראקוי געבירטיג זייא אונד פֿאן דארט נאך וויען פֿאהרע, אום 8000 גולדען בייא דער באדען-קרעדיט-אנשטאלט צו בעהעבען. ווייטער גאב ער אן, דאס איינער דער מיטפֿאהרענדען יודען, דער יעדענפֿאללס געזעהען האבען דירפֿטע, דאס ער פֿיעל געלד בייא זיך פֿיהרע, איהם אנטרוג, אנטהייל-שיינע אונד וועכסעל צו קויפֿען, ער האבע זיך יעדאך ניכט דאצו הערבייגעלאססען. איין אנדערער יודע פֿערלייטעטע איהן היערויף, איינען טרונק „עכטען שטאניסלייער“ צו נעהמען. נאך איינינען מינוטען בעקאם ער קראמפֿע אין אללען גליעדערן אונד טראט איהם שוים אוים דעם מונדע, וואראויף ער דאס בעוואוסטזיין פֿערלאר. עס ווירד אנגענאממען, דאס דיא ביידען רייזענדען, וועלכע וואוסטען, דאס דער מיטפֿאהרענדע פֿליישהייער אין האהעניו אויסשטייגע, זיך דעם געלדעס דעם בעוואוסטלאזען יאקאב שטייער בעמאכטיגען וואללטען.

* (דוא זאללסט ניכט נייגיעריג זיין!) העדר סאמועל עליאס אין סאלנאק ריכטעטע דיעזער טאגע אן דיא רעדאקציאן דעס „נייען פעסטער שורנאל“ דיא אנפֿראגע: אב

פֿאלליעטאן.

פֿאלגען איינער פֿערפֿעהלטען ערציעהונג.

(14-טע פֿארטזעטצונג.)

„דאנן — ערצאהלטע דער גערעטטעטע ווייטער — וואהרענד איך הילפֿלאז אם באדען לאג, האלטע ער איינע האקע הערבייא, אונד וואר אים בעגריפֿפֿע, מיך צו טאדטען, אלס דיעזער עדלע העדר ערשיען, אונד איהם דיא האקע ענטריס. וואהרענד דיא ביידען מיטאיינאנדער ראנגען אונד מיין עדלער רעטטער צו אונטערליעגען שיען, געלאנג עס מיינען פֿערצווייפֿלונגספֿאללען אנשטרענגונגען, איינע האנד פֿרייא צו בעקאממען, מיין טאשענמעססער צו ציעהען אונד מיינע באנדע צו צערשניידען. איך אכטעטע ניכט דער וואונדען, אוים דענען איך בלוטעטע, אונד קאם מיינעם רעטטער צו הילפֿע. אלס דאנן דיא געפֿאהר איבערוואונדען וואר, אונד נאך מעהר לייטע הערבייקאמען, פֿיעל איך אין אהנמאכט.“

אויך פויל מוסטע זיינע ערלעבניססע צו פראטאקאלל געבען. אלס ער דאס פאליציי-געביידע פֿערליעס, בעגריסטע איהן איינע יובעלנדע פֿאלקס-מענגע. ער וואר דער העלד דעס טאגעס געווארדען.

* * *

פויל האטטע זיך פֿאן דעם פֿאן איהם גערעטטעטען דעססען אדרעססע מיטטהיילען לאססען, אונד בעגאב זיך אם אנדערען טאגע אין דיא פריוואט-וואהנונג דעססעלבען, אום זיך נאך דעם בעפֿינדען דעס פֿערוואונדעטען צו ערקונדיגען. אהראן וואלף וואהנטע אין דער צווייטען עלבשטראססע. אלס פויל אין דיא ציעמליך גראסע שטראססע איינבאג, עמפפֿינג איהן איין בעטייבענדעס געשרייא אונד איין גראסעס מענשען-געדראנגע. אויף קאררען אדער אויך אויף דער בלאסען ערדע האטטען האנדלער איהרע וואארען אויסגעברייטעט: טעללער, מעססער, נאבעלן, אלטע ביכער, טאפפֿע, געמאלדע-ראהמען אונד דערגלייכען מעהר. דער גראסטע טהייל דיעזער האנדלער בעשטאנד אוים יודען.

עס וואר דאס ערסטע מאל, דאס פויל זא פֿיעלע יודען בייזאממען געזעהען האטטע. באלד האטטע ער דאס הויז געפֿונדען, אין וועלכעם אהראן וואלף וואהנען זאללטע. אלס ער אן דער גלאקע צאג, עפֿפֿנעטע איהם איין יונגעס מאדכען. פויל נאננטע זיינען נאמען.

„אה — זאגטע דאס יונגע מאדכען — זיא זינד דער רעטטער מיינעס ברודערס! וויא ווירד דיא מוטטער זיך פֿרייען, איהנען פערזאנליך דאנקען צו קאננען!“

פויל פֿאלגטע דער יונגען דאמע אין איין איינפֿאך אויסגעשטאטטעטעס צימער.

„וויא געהט עס איהרעם הערן ברודער?“ — פֿראגטע ער דאס מאדכען.

„ער פֿיעבערט זעהר שטארק. דער ארצט ערקלארטע צוואר זיינע וואונדען פֿיר אונגעפֿאהרליך; דאך ווירד דער ארמע ברודער וואהל איינינע וואכען לאנג דאס בעטט היטען מיססען. געשטאטטען זיא מיר, דאס איך זיא איינען אויגענבליק אללײן לאססע. איך ווילל נור דיא מוטטער הערביירופֿען.“

אהנע איינע אנטווארט אבצוווארטען, פֿערביינגטע זיא זיך אונד פֿערליעס דאס צימער. פויל קאננטע זיך ניכט פֿערהעהלען, דאס דיא ערשיינונג דעס יונגען מאדכענס איינען טיעפֿען איינדרוק אויף איהן געמאכט האבע. ער האטטע נאך ניע איינע שאנערע געשטאלט, איין צארטערעס געזיכטכען געזעהען. דאס יונגע מאדכען מאכטע עטווא 17 יאהרע צאהלען. איהרע געשטאלט האטטע עטוואס קינדליכעס, אנמוטהענדעס. פויל מוסטע זיך זאגען, דאס דיעזע יונגע דאמע, אין דיא קרייזע דער פֿארנעהמען געזעללשאפֿט געבראכט, אלס איינע שאנהייט ערסטען ראנגעס גלאנצען ווירדע. דער דאנקבארע בליק, מיט דעם זיא איהן בייא נעננונג זיינעס נאמענס אנגעשויט, האטטע זיך טיעף אין זיין הערץ געזענקט.

וואהרענד פויל דיעזען געדאנקען נאכהינג, אפֿפֿנעטע זיך דיא טהירע, אונד פֿרוי וואלף טראט הערײן. „זייען זיא מיר געגריסט, עדלער מאנן — זאגטע זיא — דעם איך מעהר אלס מיין לעבען, דעם איך דאס לעבען מיינעס איינציגען זאהנעס פֿערדאנקע. זיא האבען איינער וויטטווע אונד דערען טאכטער דען ערנאהרער ערהאלטען.“

„וואס איך געטהאן — אנטווארטעטע פויל — איזט דעם דאנקעס ניכט ווערטה. יעדער אנדערע האטטע אן מיינער שטעללע עבענזא געהאנדעלט.“

פויל ערבאט זיך נון דיא ערלויבניס, דען קראנקען צו בעזוכען. אן זיינעם בעטטע פֿאנד ער דאס יונגע מאדכען אלס פֿפֿלעגערין. דער יונגע מאנן פֿעראבשיעדעטע זיך באלד. ער מוסטע צו זיינעם אנקעל צוריקקעהרען, דען ער אויף איינער ערהאלונגס-רייזע בעגלייטען זאללטע. ער מוסטע דיעזע בעאיילען, דא דער בעפֿארשטעהענדע פראצעס נעגען דען רויבמארדער זיינע אנוועזענהייט אין האמבורג ערפֿארדערטע.

פויל וואר דורך דיא עראייגניססע דער יינגסטען טאגע צום ערסטען מאלע מיט יודען אין נאהערע בעריהרונג געבראכט ווארדען. דאדורך וואר עס איהם צום בעוואוסטזיין געקאממען, דאס ער בייא אלל' זיינער געלעהרטע בילדונג קוים עטוואס פֿאם הייטיגען יודענטהום אונד דעססען געשיכטע וויססע. דיא מייסטען כריסטען בעטראכטען דאס „אויסערוואהלטע פֿאלק“ אלס איין זאלכעס, וועלכעס צו גונסטען אנדערער זייא אויסערוואהלט ווארדען, אונד זיין דענקען אלס עטוואס, וואס טאטאל אנדערס האטטע זיין זאללען. אויך פויל האטטע ביזהער דאס יודענטהום אלס איינע ארט עקסצענטרישער פֿערשטיינערונגס-פֿארם בעטראכטעט, דיא איין געבילדעטער מאנן ניכט נאהער צו שטודירען ברויכע, דיא ער פֿיעלמעהר שפעציאל-פֿארשערן איבערלאססען קאננע. דיא עראייגניססע דער יינגסטען טאגע האטטען איהן בעלעהרט, דאס דאס יודענטהום עטוואס נאך אים הערצען פולזירענדעס זייא, אונד אויף דער מיסיג-נאגגערישען רייזע, דיא ער אונמיטטעלבאר דאראויף מיט גראף שטערנשוס